

INTEGRATIE VAN RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBELEID

MURIËL HENDRIKSE EN RONALD KLIP

De doelen van het ruimtelijke orderingsbeleid en die van het milieubeleid zijn beide het verbeteren van de kwaliteit van de omgeving. De definitie van kwaliteit verschilt echter aanzienlijk, waardoor het moeilijk is een gemeenschappelijke basis te vinden voor de beide beleidsterreinen. Het doel van milieubeleid is om de overlevingskwaliteit te verbeteren, terwijl bij ruimtelijke ordening voornamelijk economische, sociale en culturele motieven een rol spelen bij de beleidsbepaling. De vraag is op welke manier de doelen van ruimtelijke ordening en milieubeleid tot één geheel te integreren zijn.

Een mogelijkheid hiervoor is volgens prof. De Jong¹ het vergelijken van de middelen die men bij de realisering van het beleid wil hanteren. Als er gemeenschappelijke middelen bestaan, kunnen deze tot gemeenschappelijke doelen verheven worden. Middelen van het hogere schaalniveau zijn immers vaak de doeleinden van het lagere niveau. Stel dat concentratie van stedelijke functies door de landelijke overheid gezien wordt als middel om de omgevingskwaliteit te verbeteren, dan is voor de lokale overheid het creëren van een compacte stad het doel. Welke middelen gebruikt worden, hangt af van de mogelijkheid en de wenselijkheid daarvan.

MIDDELEN

Een beleidsnota geeft over het algemeen eerst een beschrijving van de waarschijnlijke maar niet wenselijke toekomst: de probleemstelling. Daarna volgt een beschrijving van de wenselijk geachte toekomst: de doelstelling. Tot slot volgt een beschrijving van de middelen waarmee men denkt de doelstelling te kunnen bereiken. Soms wordt het gebruik van deze middelen echter niet wenselijk geacht. Maar aangezien lang niet altijd bekend is welke mogelijkheden er bestaan, kan het belang van de doelstellingen gerelativeerd worden: het wenselijke volgt soms de nieuw gevonden mogelijkheden. Hierdoor kan niet alleen een lijn getrokken worden van doeleinden naar middelen, maar ook van middelen naar doeleinden. Het terrein van het mogelijke wordt begrensd door een aantal 'bestaansvoor-

waarden'. Deze scheppen mogelijkheden voor mens en natuur. Het zijn elkaar vooronderstellende middelen die ontwerpers ter beschikking staan om een nieuw milieu te creëren. Zij krijgen echter pas betekenis als het schaalniveau waarop zij betrokken worden, gedefinieerd is. Wat dit betekent voor de integratie van de beleidsvelden milieu en ruimtelijke ordening, blijkt wanneer de bestaansvoorwaarden ruimte en tijd geanalyseerd worden.

RUIMTE

De eerste mogelijkheid tot integratie vanuit de sfeer der middelen vormen de schaalniveaus. Wanneer de schaalniveau niet vermeld worden, heeft veel beleid geen betekenis: beleid op een hoog niveau kan het tegengestelde effect hebben op een lager niveau. In de ruimtelijke ordening is het dan ook zeer belangrijk om aan te geven met welk schaalniveau men werkt, vanwege de cruciale begrippen concentratie en deconcentratie. Uit figuur 1 blijkt dat concentratie op verschillende schaalniveaus verschillende ruimtelijke implicaties heeft. Vanuit milieu-oogpunt is concentratie van stedelijke functies te verkiezen boven deconcentratie. Men kan echter niet op alle schaalniveaus concentreren en op sommige niveaus heeft de ecologische ontwikkeling baat bij decon-

centratie. Concentratie of deconcentratie op verschillende schaalniveaus heeft invloed op het energieverbruik, de verkeersproductie. Ook hier is concentratie vanuit milieu-oogpunt te prefereren, maar op welk schaalniveau kan het beste gebeuren? Dit verschilt per lende activiteit. Soms is concentratie van vervuilende activiteiten zeer goed omdat de uitstoot dan op grote schaal geconcentreerd kan worden door bedrijven vlakbij de vervuilende bedrijvigheid plaats worden.

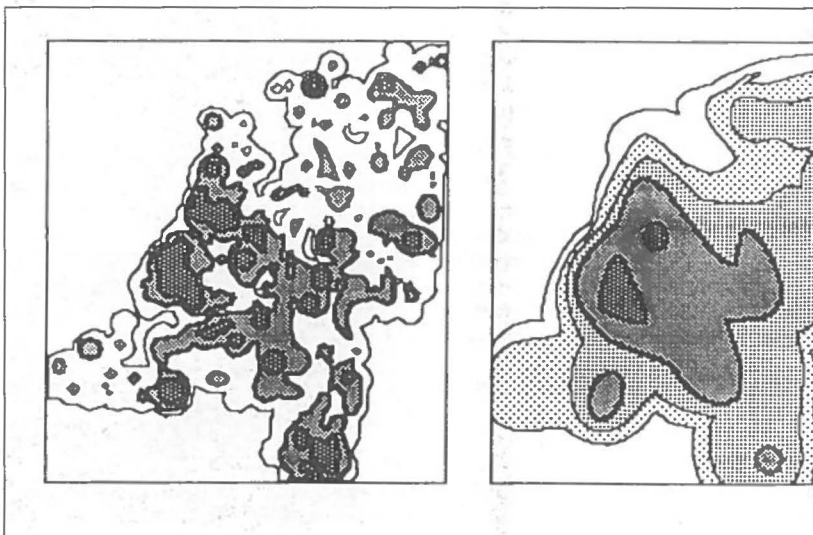
TIJD

Ook in de tijd moet een scheiding worden gemaakt, omdat op de wijze korte-termijnaspecten te keerde conclusies kunnen leiden. Zichte van lange-termijnaspecten concentratie en deconcentratie in de tijd zijn in zekere zin complementair: concentratie en deconcentratie in de tijd kan tot lastingen leiden. Het motto is in zekere zin "beter na elkaar dan naast elkaar". Eer efficiënt beheer-tijdmanagement gebouwen en openbare ruimten gere bezettingsgraad krijgen. Eer delijke functiecombinatie bespaart te, energie en materiaal. Tijd en ruimte slechts twee van de vele bestaansvoorwaarden, die beperkingen opleggen de middelen van milieubeleid en ruimtelijk beleid.

Aangezien voor beide beleidsvelden zelfde voorwaarden gelden, kan de hulp van de middelen de doelen integreren. Pas als dit gebeurt, kan er krachtig milieubeleid gesproken worden.

Muriël Hendrikse en Ronald Klip zijn student geografie en mede-organisatoren van het

1. Dit artikel is gebaseerd op een lezing van T.M. de Jong, milieuplanning aan de Universiteit Delft, gehouden op een stuk het structuurplan en het gemeentelijk plan in Groningen. Prof. de Jong zal tevens spreken.

Figuur 1: Concentratie op een schaal van 10 km (links) en 30 km (rechts)